

keljen. Ez avval jár, hogy az eddigieknél is fokozottabb igények jelentkeznek a tudomány eredményei iránt. Számunkra pedig ez azt jelenti, hogy nagyobb önállósággal, alapos tudással, fantáziával, a lehetőségek kihasználásával és ki-harcolásával mi is megtegyünk mindent, ami rajtunk áll, hogy a mezőgazda-sági termelés töretlen vonalban fejlődjön.

## HOZZÁSZÓLÁSOK

BIACSI IMRE

Engedtetsek meg, hogy Mócsy akadémikus osztálytitkári beszámolójá-hoz két vonatkozásban hozzászóljak. Mondanivalóm első részében kapcsolódni szeretnék a beszámolóban a tudományos kutatás és a mezőgazdasági termelés összefüggését elemző részéhez; másik gondolatommal pedig a mezőgazdasági tudományos kutatómunka egyik hiányosságára szeretném irányítani a figyelmet.

A beszámoló megállapítja, hogy érdemes az államnak az agrártudomá-nyok fejlesztésére áldoznia, mert az bőven megtérül. E megállapítás alátámasz-tására példaként hallottuk, hogy a kukoricatermesztésünkben a növényne-me-sítési és agrotechnikai kutatások gyakorlati eredményeként végbement előre-haladás évenként 2 milliárd forintot megközelítő terméstoppletet jelent nép-gazdaságunk számára.

E tiszteletre méltó fórumon elhangzott megállapítás komoly elismerése a kukoricanevelési, agrotechnikai kutatásoknak, különösképpen, ha e 2 milli-árdot megközelítő népgazdasági hozamemelkedést az ország évi 30 milliárd körüli szántóföldi növénytermelésből származó összes hozamával vagy az ország 40–50 milliárd között mozgó évenkénti összes beruházási volumenével vetjük össze. E kérdés kapcsán, annak tartalmi érzékeltetésére, legyen szabad néhány számmal bemutatnom, hogy a különböző hatótényezők alapján néhány évtized alatt hogyan alakult hazánkban a kukorica országos átlagtermése. Nagyobb időközök átlagát említem, hogy az időjárás hatására létrejött inga-dozások így lényegében ne zavarják az összehasonlítást.

|            |                       |      |   |
|------------|-----------------------|------|---|
| 1921–30.   | évek átlaga kh-anként | 8,6  | q |
| 1931–40.   | évek átlaga kh-anként | 10,8 | q |
| 1945–50.   | éven átlaga kh-anként | 8,7  | q |
| 1951–60.   | évek átlaga kh-anként | 12,4 | q |
| 1961–1965. | évek átlaga kh-anként | 15,0 | q |

Nem akarom most itt részletesen elemezni a bemutatott termésátlagok kialakításában szereplő, különböző előjelű tényezőket, azonban nem vitat-ható, hogy a hazai kukoricatermeszek holdankénti 10 q körüli szintjéről a 15 q-s szintre való emelkedésben legnagyobb része a kukoricanevelési és agrotechnikai kutatások, kísérletek terén elért eredményeknek, illetőleg azok gyakorlati felhasználásának van.

Ismeretes, hogy ez az elért termelési szint már világviszonylatban is figyelemre méltó, hiszen a kukoricát 0,5 millió hektárnál nagyobb területen termesztő országok közül termésátlagok tekintetében az USA, Olaszország és Franciaország jár csak előttünk.

Az is közismert, hogy a kutatómunka eredményeinek gyakorlati realizálása az első időkben e téren is akadozott. 1953-ban már elismerésre került az első hazai nemesítésű kukoricahibrid, de ennek ellenére éveken keresztül csak néhány száz holdon termesztették azt. Még 1957-ben is csak kb. 5000 kh volt bevetve vele, egyszerűen azért, mert nem volt megoldva a megfelelően organizált vetőmagtermelés, feldolgozás és ellátás.

Ilyen előzmények után az 1957–59-es években kialakult nálunk — és nem kismértékben éppen a kutatók szívós és következetes javaslata alapján — egy olyan vetőmagtermesztési, feldolgozási és forgalmazási rendszer, amely ma már világszinten is kibír minden összehasonlítást. E rendszer kiépítésével elértük, hogy 1963-tól kezdve hazánkban a korábbi fajtakukoricák helyett gyakorlatilag csak hibridkukoricát termesztünk, sőt a saját vetőmag-szükségleten felül évenként még kb. 10 000 tonna vetőmagot exportálunk is.

Úgy vélem, hogy az elmondottak további alátámasztását adják annak, hogy amely területen a tudományos kutatómunka eredményei, valamint azok gyakorlati realizálásának feltételei alkotóan találkoznak, ott nagyon komoly, az egész népgazdaság szempontjából is jelentős eredmények születhetnek.

Mint mondtam, másik kérdésként egy hiányosságot szeretnék megemlíteni, amely szerintem jelentős mértékben akadályozza a kutatási eredmények gyakorlati realizálódását. Az agrotechnikai kutatások bizonyos kérdéseiről van szó, és már eleve elnézést kérek az agrotechnikai kutatásokban dolgozó kollégáimtól, ha netalán valamiben tévednék, vagy valamit eltűlnék. Több agrotechnikussal beszélgettem azonban már e problémáról, akik külön-külön egyet-értettek gondolataimmal.

A gyakorlati tevékenység irányítói, minisztériumi, állami gazdasági vezetőszervek, sok esetben szívesen teszik, hogy gyakran nehéz helyzetben vannak az agrotechnikai kutatások eredményeinek az alkalmazása terén. Tapasztalataink szerint gyakori eset, hogy egy-egy kutató, egy-egy intézet több esztendő munkája után kihozott eredmény, javasolt eljárás alkalmazását akadályozza, hogy a hasonló szakmai területen dolgozó más intézetek, kutatók kísérleti eredményei, és így javaslatai eltérnek attól. Az eltérések egybevetésekor a legtöbbször az derül ki, hogy az eredmények különbözőségét elsősorban az alkalmazott kísérleti metodika közötti különbségek okozzák. Ilyen esetekben azután sokszor csak újabb ellenőrző kísérletekkel lehet eldönteni — ha egyáltalán el lehet —, hogy melyik alkalmazott módszer volt a helyes, melyik révén létrejött eredmény és javaslat tehát a megvalósítandó. E körülmény esetenként hosszú évekkel kitolja egy-egy agrotechnikai eljárás széles körű alkalmazását.

Javaslatom: Az agrotechnikai kutatásokkal foglalkozó hazai kísérleti intézetek egészségesebb koordinálásával biztosítandó, hogy a legfontosabb agrotechnikai kérdések vizsgálatára, több intézetben, közösen kialakított, azonos metodikával állíttassanak be kísérletek úgy, hogy a kísérleti eredmények összefoglalója a kísérletben résztvevő intézetek egyike legyen.

Minden így beállított agrotechnikai kísérletnek más és más intézet, illetőleg más és más kutató lenne javaslatom szerint az összefoglalója — mondjuk, hogy országos felelőse — és az azonos kísérleti módszerrel a többi intézetben is beállított kísérletek eredményei ezen országos felelős vezetésével kerülnének értékelésre. Így kerülne kimunkálásra a realizálási javaslat is.

Minden intézet kutatási kapacitásának egyik felét javasolnám lekötni az ilyen jellegű, így szervezett témákra, míg másik felét az intézet által szükségesnek látott és kezdeményezett feladatok megoldására hagynám.

Véleményem szerint e módszerrel el lehetne érni, hogy a legfontosabb agrotechnikai kérdésekben egy-egy kísérlet lezárása után egységes, az ország különböző tájairól származó kísérleti eredmények figyelembevételével kialakított javaslatot kapna a gyakorlat. E módszer — amellet, hogy nem szüntetné meg a kutatók egyéni kezdeményezési lehetőségét — növelné a kutatási eredmények iránti bizalmat, fokozná a realizálódás hatékonyságát, meggyorsítaná az előrehaladást.

BELÁK SÁNDOR, a mezőgazdasági tudományok doktora

Nagy figyelemmel hallgattam Mócsy professzor bevezetőjét, a kiküldött anyagot is áttanulmányoztam és két vonatkozásban szeretnék ezekhez kapcsolódni.

Olvashattuk az anyagból és hallhattuk a beszámolóból is, hogy az ökonómiai és üzemszervezési bizottság átkerült az elmúlt év folyamán a IX., azaz Közgazdasági Osztályra. Lehet, hogy ez helyes intézkedés volt, bizonyára megvolt az igen alapos oka, azonban nekünk, akik mezőgazdasági üzemszervezéssel bármilyen vonatkozásban kapcsolatban vagyunk és kutatómunkánk ezen a területen van, az az érzésünk, hogy az Agrárosztálynak valamilyen módon ökonómiai és üzemszervezési bizottságra vagy legalábbis az ökonómiai és üzemszervezési kutatást koordináló, elvi irányító szervre feltétlenül szüksége van. Különben az ágazati kutatások üzemi összefüggése nincsen biztosítva. Ha nem vizsgáljuk az üzemi alkalmazhatóságot, akkor a kutatómunka öncélúvá válik, nincs meg a gyakorlattal és az üzemmel való kapcsolata. Ezen a területen az elmúlt év folyamán a 47. és a 48. témák összevonsára kerültek. Nagyon helyes intézkedés volt ez. Az újonnan létrejött koordináló bizottság igen derekas, körültekintő munkát igyekszik végezni, hogy ezen a területen rendet teremtsen, de ennek ellenére az az érzésünk, hogy a jelenlegi helyzet nem jelent megoldást a jövőt illetően. Különösen most, amikor az új mechanizmus kialakulása során az üzemek részéről annyi igény és elgondolás jelentkezik, szükséges az üzemszervezési kutatómunka módszertani összefogása, elvi irányítása és koordinálása, mely az Agrártudományi Osztálynak is feladata kell legyen.

Itt két megoldás kínálkozik: vagy létre kell hozni újra egy üzemszervezési és ökonómiai bizottságot — amilyenről hallottunk a beszámolóban, hogy az ipari és az érintkező területek vonatkozásában is kíván az Osztály szervezni —, vagy pedig az egyes szakbizottságokat kell ökonómiai vonatkozásban megerősíteni. Ebben az utóbbi esetben az egyes bizottságok — szakbizottságok és ágazati bizottságok — végeznék el az odatartozó üzemszervezési kutatásokat is. Hogy melyik a helyes megoldás, azt természetesen nem tudom, mindössze az lenne a javaslatom, hogy az Agrártudományi Osztály szíveskedjék megvizsgálni ezt a kérdést, meghallgatni a különböző, ezen a területen dolgozó szakembereket, kutatókat és ennek alapján valamilyen formában dönteni.

A másik ügy a mezőgazdasági tudomány és a mezőgazdasági szakember megbecsülésének kérdése, amiről ugyancsak különböző szinteken az utóbbi időben sokat beszéltünk.

Mócsy akadémikus elvtárs is érintette beszámolójában, hogy a mezőgazdaság milyen helyet foglal el a népgazdaságban. Nagyon örülünk, hogy vezető államférfiaink tájékoztatása útján is mindinkább olyan számok birtó-

kába jutunk, amelyek önérzetünket növelik. Biztosak vagyunk abban, hogy a mezőgazdasági tudománynak megvan a népgazdaságon belül elfoglalt helye. Van azonban néhány olyan jelenség, amely aggodalomra ad okot és ezeket szeretném röviden érinteni:

Szerintem egy pálya megbecsülésének legjobb jelzője, hogy a középiskolából kikerülő fiatalok, milyen mértékben akarnak az illető pályára menni. Amilyen örvendetesen növekedett az agrár felsőoktatási intézményekbe jelentkezők minősége és száma 4—5 évvel korábban, azt tapasztalhatjuk, hogy az utóbbi két évben — az idei felmérések is ezt mutatják —, annak ellenére, hogy nagyobb számban jönnek ki a középiskolából fiatalok, mégis kevesebben jelentkeznek a hét agrár felsőoktatási intézménybe, mint korábban.

Hallottuk azt a számot is — amelyet Mócsy akadémikus elvtárs mondott —, hogy a mezőgazdasági kutatásokra fordított összeg miként viszonylik a nemzeti jövedelemhez.

A tájékoztatóban olvashatjuk, hogy tavaly az agrárterületeken dolgozó kutatók 8 tudományok doktora és 37 kandidátusi fokozatot kaptak. Ez nagyon szép szám.

Most azonban, akik a különböző szakbizottságokban tevékenykedünk, láthatjuk — éppen a napokban Sipos professzor kollégával beszélgettünk erről a kérdésről —, hogy mintha az egyes szakbizottságnak már nem lenne munkája. Lényegesen kisebb számban jelentkeznek a kollégák tudományos fokozat megszerzésére, és míg tavaly havonta megtartott szakbizottsági üléseken alig győztük az elénk kerülő ügyeket letárgyalni, gyakoriak voltak az egész napos ülések is. Az idén kéthavonként tartunk ülést és egy-két ügy van mindössze. Lehet, hogy ez az összehasonlítás helytelen, de valamilyen formában jelentkező összefüggés mégiscsak van.

Végül egy negyedik kérdés, melyet szóvá teszek, mert szerintem nagyon jellemző és lényeges is jövőnk szempontjából, az állami díjak és különböző kitüntetések, jutalmazások adományozásának a kérdése.

Megszámoltam, hogy az ipari kutatók és oktatók az utóbbi két esztendőben tizenheten kaptak állami díjat. Mezőgazdasági területen mindössze egy kolléga, aki ugyan valóban megérdemelte — bár már előbb kapta volna meg —, harmadik díjat kapott, de azt is csak megosztva, tehát a mezőgazdasági területen mindössze egy kutató kapott díjat. Körülbelül ezer személy dolgozik Magyarországon a mezőgazdasági felsőoktatás területén, akik közül egy sem bizonyult ezen magas kitüntetésre érdemesnek, ugyanakkor az ipari és műszaki felsőoktatási intézményekben dolgozók közül tizenhárman kaptak állami díjat az utóbbi két esztendőben.

Két eshetőség van: vagy nem alkalmasak feladatuk ellátására azok, akik a mezőgazdasági felsőoktatásban dolgoznak, vagy pedig munkájukat nem ismerjük el. Amennyiben nem alkalmasak, akkor le kell cserélni őket, mert olyan feladatok várnak megoldásra a mezőgazdasági felsőoktatás területén is az elkövetkező esztendőben, hogy ehhez akcióképes kutató és oktató gárdával kell rendelkezünk. Ha pedig objektív feltételek akadályozzák a kutatómunka eredményeinek a gyakorlatba való bevezetését, vagy nem ismerjük ezeket a kutatásokat, akkor meg kell találni a módját, hogy ezek felszínre kerüljenek és közérdekből ismertekké váljanak.

Itt szeretnék befejezésül utalni arra a helytelen gyakorlatra is, mely sajnos a mi területünkön még gyakorta megtalálható, hogy még egymás munkáját sem ismerjük és értékeljük helyesen. Sok hiba van még szakterületünkön

belül is, amely sajnos a legritkábban érvényesül tudományos vitákban. Ezzel szemben egy-egy eredmény elbírálása állami díj vagy fokozat, elismerés különböző szinten történő odaítélése alkalmával nyilvánul csak meg. Ilyen alkalmakkor kifejtik az illetékesek, hogy az illető munka mégsem olyan jó, vannak ugyan pozitívumok, de a negatívumokat egyidejűleg mindig kihegyezik, így egymás munkáját járattják le. Amennyiben egymás munkáját sem ismerjük el és becsüljük megfelelően, nem várhatjuk azt sem, hogy külső szervek becsüljék a mi munkánkat. A mezőgazdaság jellegéből és az üzemek jelenlegi hozzáállásából adódóan sok összefüggése — gyakorta akadály — van a legkiválóbb kutatási eredmény gyakorlati alkalmazásának is. Kizárólag ezen elbírálni az eredményeket nagyon nehéz. Ezért van szükség fokozottabb mértékben a kutatási eredmények tárgyilagos szakmai felülbírálatára és a mezőgazdasági termelés előbbrevitelén önzetlenül fáradozó oktatók és kutatók munkájának — az ipari területen dolgozókhhoz hasonló — elismerésére.

TÓTH MIHÁLY, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

Mócsy akadémikus beszámolójában érintette a mezőgazdaság merkantil szerveivel kapcsolatos problémákat egyrészt, másrészt foglalkozott az úgynevezett kisegítő beruházások kérdésével. A beszámolóban ezzel a részével egyetértek, mégis legyen szabad egy-két gondolatot ebben a vonatkozásban felvetni.

Ismeretes dolog, hogy a mezőgazdaság kapcsolatai, összefonódásai egyéb népgazdasági ágazatokkal mind vertikális, mind horizontális értelemben igen nagymértékben megnöttek az elmúlt időszakban, sőt talán úgy lehetne megfogalmazni, hogy naponta rendkívüli nagymértékben növekszenek. E kapcsolatok növekedésének velejárója — bár ezt nem lehet vagy nem lenne szabad törvényszerűnek tekinteni — az e területen jelentkező sok zavar.

A kapcsolatban meglevő zavarok igen sok hátránnyal járnak, mert akadályozzák a mezőgazdasági termelés fejlesztését, legtöbbször igen súlyos népgazdasági károsodáshoz vezetnek, teljesen indokolatlan előnyszerzésre adnak lehetőséget mind a népgazdasági ágazatok, mind a vállalatok, sőt a személyek vonatkozásában is. Végül jelentős mértékben teret adnak a szubjektivizmusnak és a dilettantizmusnak is.

A kapcsolatokat egyszerűség kedvéért, forgalmi és nem forgalmi kapcsolatokra bontva legyen szabad a forgalmi kapcsolatokról néhány gondolatot felvetni.

Forgalmi kapcsolatok lejátszódnak mind a gazdaságon belül, mind a gazdaságok között, mind pedig a mezőgazdaság, valamint egyéb termelő területek vagy népgazdasági ágak vonatkozásában. E kapcsolat mindhárom területe igen jelentős és egymástól nem is célszerű azokat mereven elválasztani.

Mindenekelőtt azt kell hangsúlyozni: *elsődleges érdek, hogy a forgalom minél nagyobb hányadát a gazdaságon belül vagy legfeljebb a gazdaságok között bonyolítsuk le.*

A gazdaságon belüli kapcsolatok sem zavartalanok azonban, mert többek között nem célszerűen rendezettek az elszámolások és igen fontos szállítástechnikai nehézségek is adódnak. E rendezetlenségek akadályozzák végső soron a nagyüzemi fejlődést, a gazdaságon belüli koncentrációt és specializálást, valamint a gazdaságosabb termelést.

A gazdaságok közötti közvetlen forgalmi kapcsolatok az elmúlt évtizedben szinte minimális mértékre szorultak, és ez megítélésem szerint képtelen

hátrányokhoz vezetett. Természetes erőforrások felhasználatlanul maradnak, a gazdaságok közötti termelési munkamegosztás rendezetlen, képletesen szólva szinte az ököljog alapján keresik a gazdaságok az előnyöket, a gazdaságok közötti differenciáltság minden területen nagy lett, a mezőgazdasági termékek hihetetlen nagy átlagos utakat tesznek meg (vándorolnak az országban), de még tovább lehetne ezeket a hátrányokat sorolni.

A gazdaságok közötti forgalmi kapcsolatok javítása igen sok feladatot vet fel, ami többek között megkívánná az árutermelési fogalmak ilyen szempontokat is figyelembe vevő rendezését, a gazdaságok közötti elszámolás célszerű kialakítását és már itt felvetődik a mezőgazdasági szabványok széles körű kialakítása, illetve rendezése.

A mezőgazdaság és a népgazdaság egyéb területei között a forgalmi kapcsolatok nagyon sokrétűek, de — legtöbbször joggal — nagyon sokrétűen kifogásoltak. Kifogással azonban — úgy gondolom — nem sokra megyünk, és nem rendezkedhet be a mezőgazdaság permanens panaszírodává.

Néhány teendőt úgy hiszem, röviden meg lehet fogalmazni. Megítélesem szerint mindenekelőtt ki kell dolgozni, ill. teljessé kell tenni a mezőgazdasági szabványokat, de alapvetően nekünk kell kidolgoznunk és természetesen a felhasználókkal együtt. Ugyancsak ez áll a felénk irányuló javak szabványaira, de azokat is velünk és ne nélkülünk alakítsák ki, megjegyezve természetesen, hogy a szabványokat rendszeresen felül kell vizsgálni és korszerűsíteni kell. A szabványok betartását, főleg a minőséget független szerv ellenőrizze minden vonatkozásban és a vizsgálat eredményének természetesen érvényt is kellene szerezni.

Másodsorban fel szeretném vetni, hogy *mindenképpen népgazdasági érdek az, hogy a mezőgazdasági termékek minél rövidebb úton, az előállítás elsődleges helyéről kerüljenek a felhasználókhoz.* Ugyanez áll természetesen a mezőgazdaság által felhasznált és más népgazdasági ágazatokban előállított termékekre is. E problémakörnek e helyen azt a részét említem meg csupán, hogy ahol népgazdaságilag indokolt és vállalatilag is gazdaságos, meg kell teremteni vagy ki kell terjeszteni a mezőgazdaság kereskedő szerepét. Ezt a kereskedő szerepet raktározás, árukikészítés, valamint csomagolás nélkül természetesen ma már nem lehet megoldani. Lehetőséget kell adni a gazdaságoknak vagy a gazdaságok csoportjainak a forgalmazó feladatok széles körű ellátására.

Harmadsorban: a forgalom méretének és minőségi igényeinek változása szorosan összefügg a szállító pályák és a szállító eszközök kérdésével. Az eszközöknél is sok probléma van, mégis elsősorban a szállító pályákat emelném ki. A mezőgazdaság az utóbbi időben tragikusan keveset foglalkozott és foglalkozik ezzel a kérdéssel, pedig mások jószándék esetén sem mindig számunkra megfelelően fogják ezt a problémát megoldani.

Ismét hangsúlyozni szeretném, hogy a kapcsolatok forgalmi részének csak néhány kérdését érintettem az előbbieken, ezt is azért tettem, mert az Osztálynak, bizottságainak és kutatóhelyeinek megítélesem szerint a felsorolt kérdésekben sok irányú feladata adódhat.

Ugyancsak érinti a beszámoló a kisegítő beruházások problémakörét. Sajnálatos, hogy a beruházási területeken, sőt a mindennapi életben eluralkodott a beruházások skolasztikus felosztása alap-, kiegészítő vagy kapcsolódó és járulékos része. Ez az egyébként elfogadható kategorizálás logikátlan játékszerré vált; egyrészt a szorosan együvé tartozó eszközök létesítését időrendileg elválasztjuk és ebből súlyos hatékonysági hátrányok és termelési zavarok szár-

maznak, másrészt a beruházások előbbi kategorizálását mindenki a saját érdekei szerint értelmezi. Talán nem is túlságosan szélsőséges példa, hogy az egyik főhatóság az általa irányított — a mezőgazdasági termelés fejlesztésének fontos, de tipikusan kapcsolódó beruházását alapberuházásnak aposztrofálja és a mezőgazdaság alapvető eszközeinek fejlesztését (tehát a gépesítési, építési stb. beruházásokat) tekinti kapcsolódó beruházásnak. Ez nem lenne érdekes, ha az ilyen szemléletből nem következnének furcsa gyakorlati intézkedések is.

Úgy gondolom, hogy e problémakörrel kapcsolatban érdemes még egy kérdést felvetni: az egész beruházási politikával kapcsolatban fel kell idézni egy ma már alapvető szemléleti kérdést, azt a világjelenséget, hogy ma már a termelés különböző folyamatainak a technikáját a mezőgazdaságban sem a helyszínen, a felmerülés idején lehet elhatározni és irányítani. A gépesítés stb. olyan irányba hat, hogy a mezőgazdasági termelést, közelebbről az egyes termékek előállítását is kénytelenek vagyunk megtervezni, méghozzá szerkesztési igényességgel. A szerkesztés azonban a technológia elhatározásakor, kidolgozásakor, ennek megfelelő eszközök, beruházási létesítmények kidolgozásakor és megvalósításakor kezdődhet csak el. Valljuk be őszintén, hogy a tervezés ilyen szemléletét és főleg gyakorlatát nem szoktuk még meg, sőt a legtöbb vonatkozásban ki sem alakítottuk. Más területektől kell ezt megtanulnunk és ha ezt tesszük, akkor a termelés egész komplexumát — alap-, kapcsolódó és járulékos beruházásaival együtt — egységes egésznek fogjuk tekinteni.

Meggyőződésem, hogy sok vonatkozásban előbbre járnánk, ha a különböző elgondolásokat a szerkesztés igényével dolgoznánk ki. Abban az értelemben is változtatni kell a szemléleten, hogy a természeti feltételekhez való állandó igazodás helyett, ezekkel számolva kell tervezni a különböző alternatív megoldásokat.

Meg kell kezdeni a komplex-mezőgazdasági tervezés kialakítását, és hozzá kell azt is tenni, hogy a feladathoz tervező szervekre van szükség. Lehet, hogy kivételesen egy-egy nagyobb gazdaság is meg tudja teremteni az ilyen szervet, de a legtöbb esetben erre hivatott külön szervre lenne szükség.

SZÜCS KÁLMÁN, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

Mócsy János akadémikus, osztálytitkár beszámolója hűen tükrözi az elmúlt évben végrehajtott szervezeti változásokat és a Magyar Tudományos Akadémia agrárkutatási intézeteiben folyó értékes munka főbb eredményeit, tudományos megállapításait. Helyesen taglalta azokat a feladatokat is, amelyek a mezőgazdasági kutatás előtt állanak és azokat a problémákat is, amelyek ma mezőgazdasági kutatásunk gyorsabb előrehaladását akadályozzák. Az elmúlt évben társadalmi és gazdasági fejlődésünknek egy nagy szakaszát zártuk le, a második ötéves tervet és ebben az évben egy újabb szakaszt kezdünk meg, a népgazdaság harmadik ötéves tervét. A mezőgazdasági kutatás előtt ebben az időszakban rendkívül nagy feladatok állanak. Amikor e feladatok kimunkálását napról napra a tudományos kutatók százai végzik a mezőgazdasági kutatás területén, magunk közt is kell tennünk egy rövid visszapillantást azért, mert a gyakorlati élet területén még ma is nap mint nap találkozunk olyan kijelentésekkel, olyan megállapításokkal, hogy vajon a mezőgazdasági kutatás mit adott a mezőgazdaság gyakorlata számára és mit használt fel ebből a gyakorlat. Néhány számot szeretnék csak erre vonatkozólag felsorolni, amelyeket — őszintén szólva — sokkal, de sokkalta bátrabban

kellene a kutatómunka tervezésével, irányításával foglalkozó szakembereknek, a tudományos kutatóknak hangoztatniok.

1950-ben például az országban mindössze 771 000 kat. holdon vetettünk nemesített vetőmagvakat. 1961-ben, a második ötéves terv kezdeti időszakában, a nemesített növények vetőmagjával elvetett terület 3 millió hold volt és a harmadik ötéves terv végére már 8 millió holdnyi területen nemesített növények vetőmagját használjuk fel, ami szántóföldi vetésterületünknek mintegy 90%-a. Azt hiszem, ez a szám elgondolkoztató és azt mutatja, hogy a mezőgazdasági kutatók, növénynemesítők ebben az időszakban igen jó, eredményes munkát végeztek. Ezt bizonyítja az is, hogy a második ötéves terv időszaka alatt az Országos Fajtaminősítő Tanács 119 növényfajtának, illetve hibridnek az állami minősítését, illetve elismerését végezhetette el. Ezek az eredmények a mezőgazdaság gyakorlatában ténylegesen meghozták, amit Mócsy akadémikus beszámolójában már részben hallottunk a hibrid kukorica program végrehajtásával kapcsolatban, és amelyre Biacsi elvtárs is kitért.

Nemcsak a kukoricánál, hanem más növényféléseknél is jelentős eredményeket értünk el a második ötéves terv időszakában. Például a diploid cukorrépa fajták termesztéséről a poliploid cukorrépa fajták termesztésére való áttérés az országnak évenként 40 000 tonnával több cukrot jelent.

Hasonló eredményt mutat kendernemesítésünk is. Az új kenderfajtáknak köszönhetjük, hogy az utóbbi évek alatt kendertermésünk átlagosan több mint 10 mázsával növekedett holdankint, a hasznos rosthozam pedig 4,5%-kal. Ugyanígy sorolhatnám a többi új növényfajtát, mint a nemesített paradicsom, paprika fajtákat, különböző nemesített csemegeeszőőket, zöldségféléket, gabonaféléket és egyéb gazdasági növényeket.

Hasonlóképpen jó eredményekről lehet beszámolni az állattenyésztési kutatás területén is, amelynek legjobb példája a baromfitenyésztési program végrehajtása, nagyüzemi baromfitenyésztésünk fejlődése.

A sertésitenyésztésben a különböző haszonállat keresztezések, tartási és takarmányozási módszerek tekintetében olyan kutatási eredmények születtek, amelyek igen lényegesek a magyar mezőgazdaság hústermelésében.

Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a mezőgazdaság területén dolgozó kutatók az elmúlt időszakban igen komoly munkát végeztek, mert nem csak egy év eredményéről van szó. Az osztálytitkár beszámolójában felvetődött az a gondolat, hogy nem járnak el helyesen azok, akik a mezőgazdasági kutatástól minden évben csodát várnak, mert ezen a téren lényegében egy hosszabb időszak munkáját lehet csak értékelni.

Természetesen a második ötéves terv időszakában nem oldottunk meg mindent a mezőgazdasági kutatás területén. Számos probléma vár megoldásra. Így különösen a takarmánytermesztés területén kell nagyobb léptekkel előrehaladni, bár ott is születtek az elmúlt években igen jó eredmények, amelyeknek üzemi alkalmazása is ígéretes.

Hasonlóképpen problémáink vannak még a különböző gazdasági növényeink termesztésénél a komplex gépesítés kérdésében, valamint ugyancsak vannak teendőink a különböző állattartási technológiák kidolgozását illetően. Gondokat okoznak a külföldről behurcolt újabb állatbetegségek, amelyek igen jól dolgozó állategészségügyi kutatásunkat újabb feladatok elé állítják.

Tegnap az Akadémia közgyűlésén mind a főtitkári beszámolóban, mind Apró elvtárs beszédében felvetődött, hogy kis ország vagyunk és tudományos kutatásunk minden tudományos feladat megoldására nem képes. Őszintén meg

kell mondani, hogy ez a probléma nálunk egyre élesedik. Azon a területen, ahol dolgozom, ezt nap mint nap érzem. Érzem azért, mert a mezőgazdasági termelőüzemek vezetésének színvonala napról napra növekszik és ez a színvonal-növekedés egyre több igényt vet fel a mezőgazdasági kutatással szemben. A mezőgazdasági üzemeket igazgató gazdasági vezetők látják, hogy ezeket a nagyüzemeket a növénytermesztés, az állattenyésztés, a gépi és az emberi munkaerő munkájának szervezése területén csak megfelelő tudományos megalapozottsággal lehet eredményesen vezetni. Azt is meg kell mondanom, hogy kénytelen vagyok sokszor erre az igényre azt felelni, hogy kielégítésükre sajnos nem vagyunk még minden esetben felkészülve. A mezőgazdasági kutatás területén tehát a tudományszervezés terén igen sok feladatunk van. Megoldásukra erősen koncentrálnunk kell szellemi, tudományos kapacitásunkat, anyagi erőinket, s a jövőben sokkal nagyobb mértékben kell igénybe venni a külföldi kutatási eredmények hazai adaptálását és felhasználását is. Erre a munkára már eddig is találtunk jó példákat, tudományos kutatóink jó szemmel vettek észre sok esetben külföldi eredményeket, megfelelő növényfajtákat, megfelelő állattenyésztési, technológiai vagy tartási módszereket, nálunk is használható és kitűnően bevált géptípusokat. Ilyen pl. 1 a Bezosztája 1. búza, amelyet jelenleg 1 millió holdon, vagy a nagy olajtartalmú napraforgó fajta, amelyet kb. 170 000 holdon termesztünk hazánkban.

A mezőgazdasági kutatás területén szoros kapcsolatot tartunk fenn a baráti államokkal, a legszorosabb kapcsolatot a KGST-be tömörült országokkal. Ez a kapcsolat, amely 36 téma közös kimunkálásában jelentkezik, már eddig is sok eredményt hozott. Különösen jó irányba fejlődik ez a kapcsolat az utóbbi két évben, amióta éppen Mócsy akadémikus a fő koordinátora a berlini egyezményen alapuló nemzetközi együttműködésnek. Ugyanakkor az együttműködésen sok még a javítani való is. Hiszen szinte évről évre változnak az egyes témák az egyes országokban; átcsoportosítják a szellemi kapacitást; a különböző részfeladatok kikísérletezésének időpontja rendkívül eltérő stb., ami mind akadályozza az eredmények felhasználását. A nemzetközi kapcsolataink terén fennálló hibák leküzdésére tehát még nagyobb energiát kell fordítanunk.

A beszámolóban, de a hozzászólások során is felvetődött a mezőgazdasági kutatás néhány anyagi kérdése. Az utóbbi években igen komoly erőfeszítéseket tettünk a mezőgazdasági kutatás objektív feltételeinek megteremtése érdekében. Hozzá kell azonban tennem, hogy bármennyire komoly, nagy összegek kerültek beruházásra, ez még mindig nincs arányban azokkal a feladatokkal, amelyeket a mezőgazdasági kutatásnak a gyakorlat számára meg kell oldania, és különösképpen nincs arányban azokkal az igényekkel, amelyekkel a gyakorlat a mezőgazdasági kutatással szemben fellép.

A beruházási összegek nagysága mellett különösen nagy problémánk, hogy az utóbbi években a kutatómunka évi költségvetése lényegében nem nagyon emelkedett. Ezen a téren ko moly javulást kell elérnünk, mert ahhoz, hogy a mezőgazdasági kutatást megfelelő szinten tartsuk, sőt fejlesszük, elengedhetetlenül szükség van a magasabb költségvetési keretre.

A beszámolóból megtudtuk, hogy lényegében mennyit is fordítunk mezőgazdasági kutatásra. Nagyon érdekes szám ez és különösképp elgondolkodtató, hogy lényegében a nemzeti jövedelem másfél ezrelékét használjuk fel mezőgazdasági kutatásra akkor, amikor a Mócsy osztálytitkár által közölt számok vagy az újabb számítások szerint, a mezőgazdaság lényegében 35%-

kal szerepel a népgazdasági jövedelem előállításában. Bízom abban, hogy a párt vezetői és a kormány ezt a kérdést felül fogják vizsgálni és meg fogják teremteni a mezőgazdasági kutatás számára azokat a lehetőségeket, amelyek feltétlenül szükségesek ahhoz, hogy a mezőgazdaság a harmadik ötéves tervben az előttünk álló feladatokat sikeresen megoldja a tudományos eredmények segítségével.

Röviden szeretnék még kitérni a meglevő anyagi és szellemi erőink megfelelő, hatékonyabb koncentrálására. Úgy érzem, hogy ezen a területen komoly tennivalóink vannak. Amint a beszámolóban is elhangzott, legfontosabb feladatainkat komplex témaként kimunkálva kell megoldanunk, erre kell koncentrálnunk a megfelelő kutató szellemi kapacitást. A komplex feladatokban folyó munkát a Magyar Tudományos Akadémiának és a Földművelésügyi Minisztériumnak megkülönböztetett anyagi ellátásban kell részesítenie. Hozzáteszem azonban, hogy nemcsak egyszerűen a kutatás feltételeinek megteremtése tekintetében, hanem az anyagi és erkölcsi elismerés terén is megkülönböztetett elbánásban kell részesíteni a mezőgazdasági kutatást és kutatókat. Csak így várhatjuk azt, hogy a feladatokat a lehető leggyorsabban megoldjuk, ami annál is fontosabb, mert a mai technikai fejlődés, haladás időszakában az idő mint tényező a mezőgazdasági kutatásban is rendkívül jelentős.

KISS ALBERT, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

Mócsy akadémikus osztálytitkári beszámolójában nem véletlenül foglalkozott kiemelten a bizottságok munkájával és munkakörével. Úgy gondolom, hogy ha valóban lépéseket akarunk tenni előre, akkor a bizottságok tevékenységi körét érdemes egy kicsit közelebbről megvizsgálni. Az elmúlt években a bizottságok korábban kialakult tevékenységi köréhez képest jelentős változások következtek be. Egyrészt megalakultak a koordinációs bizottságok, amelyek a kutatási témák összehangolásával kapcsolatos feladatokat átvették a szakbizottságoktól, másrészt néhány éve a tudományos minősítéssel kapcsolatos tevékenységi kör is önállósult külön TMB szakbizottságok létrehozásával. Ez azt jelentette, hogy a bizottságok működési területe megváltozott, de az új helyzetnek megfelelő szakbizottsági munka még nem alakult ki mindenütt megfelelően.

A bizottságok az akadémiai munka legsajátosabb szervei, azok a szervek, amelyekben tulajdonképpen az érdemi munka jelentős része folyik, itt kell tehát megkeresnünk azokat az utakat, amelyek a munka minőségének megjavítására vezetnek. Az akadémiai osztályok bizottságai annyiban sajátos, komplex típusú szervek, hogy ezekben a tudományos intézetekben, felsőoktatási intézményekben és a felső igazgatásban működő, tudományt művelő emberek együtt foglalnak helyet, ezáltal egyrészt mód van a kutatás elvi, módszertani befolyásolására az illető egész szakterületen, ugyanakkor a tudomány és a gyakorlat összhangjának megvalósítása is lehetővé válik.

Szó esett a beszámolóban az Agrártudományi Egyesület tevékenységének a fellendüléséről. Ez öröndetes jelenség, s egyben arra utal, hogy a bizottságoknak munkaterületük kialakítása terén arra kell törekedni, hogy elsősorban olyan módszertani, elvi kérdésekkel foglalkozzanak, amelyekkel a tudományos ismeretterjesztés területén nyilván nem lehet foglalkozni; ez két különböző tevékenységi kör.

A bizottságoknak meg kell vizsgálniuk, hogy milyen módon tudnának a munkájuk keretében elsősorban a kutatási eljárásokkal, vizsgálati módszerekkel, a hazai és a nemzetközi új kutatási irányok értékelésével foglalkozni. És itt kapcsolódnék Szűcs Kálmán főigazgató elvtárs hozzászólásához: a bizottságoknak e munkájukat úgy kell végezniük, hogy állandóan figyelemmel kísérjék az új eljárásokat, az új kutatási irányokat, az új módszereket külföldi vonatkozásban is, hogy ezek a szakkörökben idejében megfelelően ismeretké váljanak.

A tudomány és a gyakorlat kapcsolatának kiszélesítésére hasznos módszer az, hogy — amint már több bizottság erre példát mutatott — az üléseket mezőgazdasági üzemekben, kísérleti intézetekben tartják. Ezt minden bizottság figyelmébe lehet ajánlani, mivel a mezőgazdaság területén alig van olyan bizottság, ahol ez ne lenne megvalósítható.

Fel szeretném vetni továbbá, hogy a bizottságok személyi összetétele az elmúlt másfél évtized alatt alakult ki és nagyjából állandósult. Történtek ugyan bizonyos módosítások az elmúlt években is, de azt hiszem, célszerű lenne a jövő évben, amikor a bizottságok hároméves megbízatása lejár, az időközben minősítést nyert tehetséges fiatalabb kutatókat is bizonyos számban bevonni a bizottságokba. Az ilyen felfrissítés mindig jelent bizonyos új szint, új gondolatokat, új ötleteket.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a maga helyén igen hatékony az a módszer is, amikor — különösen a tudományok közötti határterületeken — a bizottságok közösen rendeznek egy problémakörrel vagy elkészült munkákról, művekről vitákat, vagy közös ankétokat.

Szeretném megemlíteni azt is, hogy bár a kutatást koordináló munka és a tudományos minősítési munka külön bizottságok keretében folyik, ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy az Osztály szakmai bizottságainak most már ilyen kérdésekkel nem szabad, vagy nem kell foglalkozniuk. Az egyes szakkbizottságok nyilván jól tudják, hogy hol vannak fehér foltok a tudomány területén, ahol nincsenek megfelelő minősítésű káderek, nincsenek tudományos fokozattal rendelkező kutatók, vagy amely terület általában elmaradott. Természetes tehát, hogy ilyen jellegű javaslatokat is kell tenniük a tudományos minősítéssel foglalkozó szervezeteknek. Hasonlóképp a koordináló munkáról sem mondhatunk le teljesen, tekintettel arra, hogy akár, nemakarva foglalkozniuk kell a kutatással, amely lépten-nyomon összefonódik a koordinálási, összehangolási elemekkel. Nyilvánvaló, hogy a koordináló bizottságok hatáskörét nem szabad csorbítani, a szakkbizottságok nem avatkozhatnak be ezeknek a bizottságoknak a munkájába, olyan értelemben, hogy helyettük dolgozzanak, de ilyen irányban is kötelességük javaslatokat tenni, ha szükségét látják.

Az elmondottakkal arra kívántam utalni, hogy ha a fejlődés útjait keressük az Akadémia tevékenysége és működése szempontjából, akkor helyes lesz a munka alapját képező szervezetnek, a bizottságoknak a tevékenységi körét komolyan fontolóra venni és anélkül, hogy az ülések számát szaporítanánk, felhasználni a kínáló lehetőségeket a munka minőségi megjavítására és a bizottsági munka hatékonyságának emelésére.

Befejezésül szeretnék annak a véleményemnek hangot adni, hogy a magam részéről nagy örömmel üdvözlöm az osztálytitkári beszámolóban elhangzott javaslatot az élelmiszeripari és technológiai bizottság létrehozására vonatkozólag. Véleményem szerint erre a helyzet nagyon megérett és egy ilyen bizottság felállítása az Agrártudományok Osztálya keretében pontosan meg-

felel annak a szemléletnek, amely ma már mind általánosabbá lesz, nevezetesen annak, hogy a mezőgazdaság, az élelmiszeripar és az élelmiszertermelés olyan komplexus, amelynek területén igen nagy kölcsönhatás van és amelynek egyes részei lényegében el sem választhatók egymástól.

CSELÓTEI LÁSZLÓ, a mezőgazdasági tudományok doktora

Egyetlen kérdéshez szeretnék hozzászólni abból, amit az osztálytitkári beszámoló megemlített. Ahhoz, amelyről most közvetlenül előttem Kiss Albert is szólt: az élelmiszerkéimiai és technológiai bizottsághoz.

Az osztálytitkári beszámolóban elhangzottak szerint a bizottságok a kutatásnak magasabb szintű szintetizálására hivatottak, de hivatottak arra is, hogy a kutatásnak a termeléssel, a gazdasági élettel való kapcsolatát is fenntartsák. A mi bizottságaink tudományterületenként alakultak. Szerveződésük részben vertikális, ágazatonkénti — részben horizontális, amikor több ágazatra vonatkozóan egy-egy részterület kérdéseit fogják át. A bizottságok ilyen jellegű munkájában is vannak bizonyos átfedések. Egyébként érdekes módon a koordináló bizottságok munkájában is ezek az átfedések jelentik az egyik központi problémát. Tény, hogy ezekre a horizontálisan szervezett bizottságokra is szükség van, sőt szervezésükben tovább is kell lépniük, mert egyes tudományterületek között az együttműködés még kevésbé megoldott.

A termés megtermelése kint a szántóföldön, áruvá való előkészítése és áruként való mozgatása, további feldolgozása és eljuttatása egészen a fogyasztóig más és más üzemi, illetve vállalati keretben oldható meg helyesen. E feladatok megoldásának azonban vannak bizonyos meghatározó biológiai, anyagi, technikai vonatkozásai és megítélésem szerint ezekkel a kérdésekkel mind ez ideig nem foglalkoztunk még eléggé mélyen. Különösen élesen jelentkezik ez a probléma a gyorsan romló kertészeti növényeknél, amelyeket a leszedés után áruvá kell előkészíteni, szállítani és feldolgozni, miközben azok tovább élnek, s nagyon gyorsan komoly veszteség keletkezhet bennük. Néhány kertészeti növénynél becslésszerűen megpróbáltuk megnézni, hogy ez milyen jelentős lehet. Megállapítottuk, hogy ha száznak vesszük a ráfordítást, amíg a termés kint van a szántóföldön, akkor az üzemen belüli áruvá való előkészítés további közel százas nagyságrendű ráfordítást igényel, és ugyanennyi, vagy még több szükséges addig, amíg az üzemtől a fogyasztóhoz kerül különösen akkor, ha közben még fel is dolgozzák. Az ipari feldolgozásról és a kereskedelemben mozgó áru problémájáról tehát egyformán szó van itt.

Megítélésem szerint a kertészeti kutatásban is egyre inkább előtérbe kell hogy kerüljön a termés áruvá való előkészítésének folyamatában jelentkező biológiai—kémiai problémák tisztázása. Az egész technikai és kereskedelmi kérdéskomplexust csak akkor tudjuk helyesen megoldani, ha az említetteket már előbb minél mélyebben és részletesebben tisztázzuk. Azt szeretném ezzel mondani, hogy a szervezeti kérdések tulajdonképpen másodlagosak, tehát másodlagosan kell foglalkoznunk velük. Így van ez annál is inkább, mert az a bizonyos ellentét, amelyre Mócsy elvtárs is utalt — amely a termelés és a fogyasztás közé beépülő szervezetek esetében forog fenn — elsősorban meglevő szervezeti és személyi problémákból adódik, véleményem szerint tehát más oldalról indokolt megközelíteni. Hadd jegyezzem meg közbevetően, hogy ez nemcsak tudományos probléma, hanem alapvetően oktatási is: úgy vélem,

messze megérett a helyzet arra, hogy a Kertészeti és Szőlészeti Főiskolán a régen tervezett technológiai szak vagy kar mielőbb megvalósuljon.

Azt hiszem, nagyon alaposan meg kell nézni azt is, hogy a különböző tudományterületek közötti együttműködés milyen formában valósuljon meg. Úgy gondolom, hogy az első fázisban a kérdésekkel behatóbban foglalkozó bizottságokból lenne indokolt egy munkabizottságot létrehozni és ha úgy látjuk, hogy ez a kezdő lépés bevált, akkor egy állandó bizottság létesítésével helyes lesz megtenni a további lépést.

Talán befejezésül még annyit: Mócsy elvtárs szerint a bizottságoknál a hatékonyság többek között attól függ, hogy mennyire egységes a terület. Úgy vélem, hogy ennek során azt is vizsgálni kell, hogy milyen kapcsolatok alakultak ki az ott dolgozó emberek között. Szorosabb kapcsolatot kell teremteni azoknak, akik ezzel a kérdéssel már többé-kevésbé foglalkoztak. Végül aláhúznám még azt is, hogy a bizottságok munkájában, s így ebben a bizottságban is komoly tudományos és társadalmi súllyal rendelkező személyeknek kell részt venniük.

RAJKI SÁNDOR, a biológiai tudományok kandidátusa

Az Osztályvezetőség beszámolójából — amellyel teljes egészében egyetértek —, valamint Szűcs Kálmán főigazgató hozzászólásából is kiderült, hogy a mezőgazdasági kutatás milyen jelentős eredményeket ért el az elmúlt néhány évben. Jó tudni, hogy főhatóságaink értékelik eredményeinket. Sajnos, az utóbbit csupán „belső” pozitív jelenségnek vagyunk kénytelenek minősíteni, ha melléállítjuk a mezőgazdasági kutatás (ha tetszik az egész mezőgazdaság) anyagi és erkölcsi megbecsülését egész társadalmunkban. Állításom igazolására legyen szabad egy-két példát felhoznom.

Az Elnökség tegnapi beszámolójából megtudtuk, hogy az MTA-n belül egyetlen mezőgazdasági intézet sem szerepel a fejlesztendőkhöz. Sajnos, ez nem új dolog, így van ez már legalább tíz éve. Pedig a mezőgazdasági kutatás az MTA-n belül is adott szellemiekben és anyagira átválthatókban egyet s mást az elmúlt 10 évben. Az alkalmazott kutatási eredmények évenkénti anyagi kihatása csak milliárdokban becsülhető! Ezek az eredmények az elmúlt évtizedben megvalósított, meglehetősen mostoha, anyagi és erkölcsi kezelés ellenére születtek. Mi lenne, ha egyszer komolyan vennék az MTA illetékesei is — félreértések elkerülése végett a címzett évek óta nem az Agrártudományok Osztálya — az akadémiai mezőgazdasági kutatási intézetek fejlesztését! Miért nem alkalmazzuk következetesen a pár éve újra felfedezett értéktörvényt a mezőgazdasági kutatásokra (és a mezőgazdaságra)? Az itt eszközölt szerény fejlesztés hatékonyságával kevés egyéb „ág és ágazat” versenyképes.

Vagy vegyünk egy gyakorlati példát! Annak a megőrzése, ami már megtermett, a józan ész ítélőszéke előtt, egyszerűbb és olcsóbb megoldásnak látszik, mint a keményvalutás import ugyanazon termékekből. Ez korszerű tárolás, szárítás stb. vagy még előbb, elegendő kombájn és egyéb betakarító gép kérdése. Ezek biztosítása nélkül az egyik oldalon — sem raktár, sem kombájn, a másik oldalon — export helyett keményvalutás import. A mérleg, enyhén szólva, lehangoló.

Visszatérve a mezőgazdasági kutatásokra, amelyeknek a szerény fejlesztés ellenére is számottevőek és anyagi kihatásaikban évenként milliárd forint-

tosak az eredményei. Ennek ellenére a következő öt évre sem ígér az elnökségi beszámoló említésre érdemes fejlesztést. Ezen az alapon semmiképpen sem érthetek egyet az elnökségi beszámolóban többször ismételt „átgondolt” jelzővel, amellyel az az akadémiai intézetek fejlesztését minősítette. A viszonylag olcsón és hatékonyan fejleszthető mezőgazdasági kutatás helyett az „átgondolt” akadémiai fejlesztési tervben olyan kutatási területek fejlesztése is szerepel (pl. az automatizálás, de lehetne egyéb példákat is említeni), amelyek országunk anyagi lehetőségeinek korlátai miatt egyelőre, gondolom, még hosszú időn keresztül nem fejleszthetők nálunk korszerűen.

Végül néhány szót a kutatók fizetésének módjáról és mértékéről. A kutatók, elsősorban a mezőgazdasági kutatók erkölcsi megbecsüléséről azért nem szólok, mert ezt előttem itt megfelelően értékelték! Benne van a gondolat az anyagban — „A nemesítési jutalék sem a legjobb irányban ösztönzött” — a kutatások nem helyes honorálásáról. Ezt szeretném annyival megtoldani, hogy a tudományban — ellentétben a termeléssel — általában nem helyes a rövid időközönkénti teljesítmény alapján történő díjazás (jutalmazás + fizetés) rendszere. Egyesek pedig az említett rendszer fejlesztését tervezik, amiről értekezleteken is hallani lehet. A „csinálok valamit, tartom a markomat” szemlélet és gyakorlat elharapódzása nemcsak merkantilizmust szül, de a szélhámoskodásnak is táptalaja lehet. Helyette a középszerűség eluralkodásának felszámolása érdekében az osztályvezetőségi beszámolóban helyesen felvetett elgondolások realizálásával, a kutatási színvonalat célszerű fejleszteni és a kutatókat jobban fizetni. Prémiumot csak kivételesen nagy tudományos teljesítményekért adatnék, ha rajtam állna, két-három évenként egy-két agrár (és egyéb) kutatói kollektívának. Ennek a prémiumnak, viszont, ülnie kellene, mert az érdemtelen jutalmazás nem ösztönöz, hanem demoralizál, annál is, aki kapja, annál is, aki adja és annál is, aki az érdemtelen jutalmazást látja.